

ЕРИК ФРАНК РЪСЕЛ ПРОБЕН КАМЪК

Превод от руски: Цвета Пеева, 1967

chitanka.info

Искрящо синьо-зелено кълбо с размерите на Земята, и по маса горе-долу колкото нея — новата планета напълно съответствуваше на описанието. Четвърта планета на звезда от клас С-7, тя безспорно бе тази, която търсеха. Дума да няма, на безизвестния, отдавна починал космически разузнавач му бе провървяло: съвсем случайно беше открил свят приличащ на родния им.

Пилотът Хари Бентън направи бърза обиколка по орбита с голям радиус докато в същото време двамата му другари оглеждаха планетата преди приземяването. Забелязаха огромен град в северното полукълбо, на седем градуса от екватора, на брега на морето. Градът беше на същото място, незасенчен от други градове в своето величие, независимо, че откакто бе съставен доклада бяха изминали триста години.

— Шаксембендер — обяви навигаторът Стив Рендъл. — Ех, че именце са избрали на планетата! — Той изучаваше официалния отчет на космическия разузнавач от миналите времена, по чиито следи бяха пристигнали тук. — И което е по-лошо, слънцето наричат Гвилп.

— Чух, че в сектора Бот има планета с име Пхиуб — подхвана бордовия инженер Джо Гибърт — когато го произнасяш, все едно че кихаш. По-добре Шаксембендер, поне можеш да го изговориш.

— Я опитай да изговориш името на столицата — предложи Рендъл и бавно произнесе: — Шчфлодриташаксембендер.

Той прихна, като видя обърканото лице на Гибърт.

— Буквалният превод е „най-големият град на планетата“. Но успокой се, в отчета е казано, че туземците не си кълчат езика, а наричат столицата си съкратено: Тафло.

— Дръжте се — намеси се Бентън. — Кацаме.

Той яростно налегна лостовите за управление, опитвайки се в същото време да следи показанията на шест уреда едновременно. Корабът се отдели от орбита, понесе се по спирала на изток, вряза се в атмосферата и премина през нея. След това с рев описа последен кръг съвсем ниско над столицата. Зад него на четири мили се простираше облак от пламъци и нагорещен въздух. Кацането беше тежко. Обръщайки се в креслото, Бентън самодоволно обяви:

— Виждате ли, жертви няма. Нима не съм герой?

— Идат — прекъсна го Рендъл, долепил се до страничния илюминатор. — Десетина души, ако не и повече, и всички тичат.

Гибърт се приближи до него и загледа през бронираното стъкло.

— Колко е приятно, когато те посрещат дружески настроени хуманоиди. Особено след подозрителните и враждебни същества, на които попадахме досега.

— Стоят край люка — продължаваше Рендъл и натисна копчето на автоматичната ключалка. — Ще ги пуснем, нали?

Той направи това, без да се колебае, въпреки опита, натрупан в многото чужди светове. След вековни търсения бяха открити само три планети с човекоподобно население и тази планета бе една от тях. Да срещнеш хуманоиди в далечния космос е все едно да попаднеш в чужбина на колония съотечественици.

Туземците нахлуха вътре; побраха се двадесетина души, а останалите трябваше да чакат отвън. Приятно беше да ги гледаш: една глава, две очи, един нос, две ръце, два крака, десет пръсти — старият добър комплект. Туземците по нищо не се различаваха от екипажа на крайцера, само бяха по-ниски, с по-тесни кости и кожата им имаше яркия наситен цвят на мед.

Предводителят заговори на древния космичен език, като произнасяше старателно думите, сякаш ги беше назубрил с мъка от учителите, които предаваха думите от поколения на поколения.

— Вие сте жители на Земята, нали?

— Никога не си бил по-прав — радостно отвърна Бентън. — Аз съм пилотът Бентън. На тези двама глупаци можеш изобщо да не обръщаш внимание — просто безполезен товар.

Гостът изслуша тирадата му неуверено и леко смутен. Той изгледа членовете на екипажа и отново спря погледа си на Бентън.

— Аз съм филологът Дорка, един от онези, на които е поверено да съхраняват вашия език до ден-днешен. Ние ви чакахме. Фрейзър ни уверяваше, че рано или късно ще се явите. Мислехме, че по-рано ще дойдете при нас. — Той не сваляше черните си очи от Бентън, наблюдаваше го, разглеждаше го, опитваше се да проникне в душата. Но в очите му нямаше радост от срещата; те отразяваха по-скоро странно, тъжно смущение, смесица от надежда и страх, които по някакъв начин се предаваха на останалите туземци и постепенно се засилваха. — Да, ние ви очаквахме много по-рано.

— Може би е трябвало наистина да пристигнем тук доста по-рано — каза Бентън, поотрезвял от неочаквания хладен прием. Уж

случайно той натисна едно копче на стената, заслуша се в почти неразличимите сигнали на скритата апаратура. — Но ние сме астролетци, летим накъдето и когато ни заповядат, а доскоро нямаше никаква заповед за Шаксембендер. Кой е този Фрейзър? Същият разузнавач, който откри вашата планета ли?

— Да.

— Хм! Навярно отчетът му се е бил загубил в бюрократичните архиви, където може би и досега стоят много други ценни отчети. Следотърсачите в миналото са рискували живота си, донасяли са петметрови списъци на загинали и изчезнали. Изглежда, единствената форма на живот, от която са се бояли, е бил престарелият бюрократ с очила.

— Може да е за по-добре — осмели се да каже Дорка. — Фрейзър казваше, че колкото повече време измине, толкова ще е по-голяма надеждата.

— Така ли? — Озадаченият Бентън се опита да прочете нещо по меднокожото лице на туземеца, но то бе непроницаемо. — А какво е имал предвид?

Дорка се размърда, облиза устните си и въобще с целия си вид показваше, че без да иска, се е изтървал и е казал нещо излишно. Най-сетне той отвърна:

— Кой от нас може да знае какво е имал предвид земният жител? Жителите на Земята приличат на нас и все пак се различават, защото невинаги разсъждаваме еднакво.

Твърде уклончив отговор. За да се стигне до взаимно разбирателство — а то е единствената надеждна основа за искрено сътрудничество — необходимо е същността на нещата да се изяснява докрай. Но Бентън явно не искаше да се затруднява. Имаше си за това особена причина, свързана с апаратурата, която продължаваше слабо да съска вътре в стената.

С ласкав глас, с обезоръжаваща усмивка Бентън каза на Дорка:

— Вероятно вашият Фрейзър е разчитал на по-близки срокове, защото е мислил, че ще се появят по-мощни и по-бързоходни звездолети. В случая мъничко е сбъркал. Звездолетите наистина станаха по-мощни, но скоростта им почти не се промени.

— Нима? — Целият вид на Дорка показваше, че скоростта на Космичните кораби няма никакво отношение към това, което го гнети.

Във вежливото му „Нима?“ нямаше удивление, нито заинтересованост.

И на тримата им бе ясно, че Дорка съвсем не мисли за това. Той бе разтревожен от нещо съвсем друго. Също и спътниците му. Дружелюбност, скована от смъртен страх. Туземците напомнях деца, на които страшно им се ще да погалят неизвестното животно, но се боят: може изведнъж да ги ухапе.

Толкова очевидно беше общото им отношение към пришълците, че Бентън неволно затърси логичното обяснение. Блъскаше си главата, докато внезапно не го осени мисълта: може Фрейзър — единственият досега земен жител, известен на туземците — да се е скарал, след като е изпратил отчета си, със стопаните на планетата. Навярно е имало разногласия, остри приказки, заплахи и накрая въоръжен конфликт между тези меднокожи и вретия и кипял земен жител. Сигурно Фрейзър отчаяно се е съпротивлявал и така ги е наплашил със смъртоносната сила на земното оръжие, че те и след триста години не са забравили.

Горе-долу такива бяха мислите и на Стив Рендъл, защото той изведнъж изтърси, като се обърна към Дорка.

— Как умря Фрейзър?

— Когато Самюъл Фрейзър ни намери, той не беше млад. Каза, че ние ще бъдем последното му приключение, тъй като е време да пусне някъде корени. И така, той остана при нас и живя всред нас, докато остаря, а после стана немошен и в него угасна последната искра живот. Ние изгорихме трупа му, както ни бе помолил.

— Аха! — каза Рендъл обезкуражен.

— Още докато Фрейзър беше жив, ние разтопихме и използвахме метала на кораба — продължи Дорка. — Когато той умря, всичко, което се намираше в кораба, сложихме в храма; там са също смъртната маска на Фрейзър, бюстът му, изработен от най-добрия ни скулптор, и портрет в естествена величина, нарисуван от най-талантивия ни художник. Всички тези реликви са непокътнати, в Тафло ги пазят и почитат. — Той огледа тримата космонавти и спокойно прибави: — Не искате ли да отидете да ги видите?

Въпросът беше съвсем невинен и зададен с извънредно благ тон, въпреки това странно чувство обзе Бентън, сякаш под краката му се разтвори изкопана за него яма. Чувството се засилваше от това, че меднокожите очакваха отговора му със зле прикривано нетърпение.

— Не искате ли да отидете да ги видите?

„Красавице, ела ми на гости — казваше паяка на мухата“.

Инстинкт ли, интуиция ли — както щете го наричайте, — но нещо накара Бентън да се прозине, протегне и с уморен глас да отвърне:

— С голямо удоволствие, но ние изминахме дълъг, предълъг път и сме капнали от умора. Една нощ спокоен съм и ще се възродим. Да оставим за утре заран — а?

Дорка започна да се извинява, като се разтапяше от любезност.

— Прощавайте. Щом се появихте и ние веднага ви натрапихме нашето общество. Моля да ни извините. Толкова отдавна ви чакахме, само за това, и не помислихме...

— Няма защо да се извинявате — увери го Бентън, като се мъчеше напразно да примири инстинктивната си бдителност с искреното, трогателно огорчение на Дорка. — Все едно, ние и без това не бихме легнали, докато не установехме контакт с вас. Не бихме могли да заспим. Както виждате, идването ви ни спести много усилия.

Поуспокоен, но все още засрамен, че е показал липса на такт, Дорка излезе в шлюзовата камера заедно със спътниците си.

— Сам ще се погрижа никой да не ви безпокои. Утре сутринта ще се върнем и ще ви заведем в града. — Той пак изглежда тримата изпитателно. — И ще ви покажем Храма на Фрейзър.

Отидоха си. Шлюзовата камера се затвори. А тревогата все още не напускаше Бентън.

Приседнал на края на пулта за управление, Джо Гибърт си търкаше ушите и философствуваше:

— Никак не мога да търпя тържествените посрещания: просто оглушавам от гръмогласните приветствия.

Стив Рендъл се намръщи и каза сериозно:

— Нещо не ми харесва. Имаха такъв вид, като че ли идват да навестят богатия си чичо, болен от едра шарка. Хем им се ще да ги спомене в завещанието си, хем ги е страх да не се заразят. — Той погледна Бентън. — А ти как мислиш?

— Не искам нищо да мисля, докато не събера необходимите данни. — Бентън отвори замаскираната в стената ниша, извади оттам шлем от платинена мрежа, съединен с тънък кабел. — Ей тия данни смятам сега да усвоя.

Той постави шлема на главата си, нагласи го старателно, включи някакви уреди в нишата, облегна се в креслото и сякаш изпадна в транс. Останалите с интерес го наблюдаваха. Бентън седеше мълчаливо, притворил очи и по слабото му лице пробягваха най-различни чувства. Най-сетне той свали шлема, остави го на мястото му в скривалището.

— Е? — нетърпеливо каза Рендъл.

— Просто не знам!

— Това се казва осведоменост — забеляза подигравателно Гибърт. — Той не знае.

Без да му обръща внимание, Бентън продължи:

— Всичко се свежда до това, че туземците още не са решили дали да ни обичат, или да ни убият.

— Какво? — Стив Рендъл зае войнствена поза. — Отде накъде ще ни убиват? Та ние не сме им сторили нищо лошо.

— Мислите на Дорка ми разказаха много неща, но не всичко. Например разкриха ми, че с годините все повече и повече са почитали Фрейзър и в края на краищата тази почит прераснала едва ли не в боготворене. Като единствен пришълец от друг свят той станал най-забележителната личност в тяхната история, нали разбирате?

— Това може да се разбере — съгласи се Рендъл. — И какво следва?

— Изминалите триста години създали ореол на святост около всичко, което е говорил и вършил Фрейзър. Цялата получена от него информация се предава от поколение на поколение и никой не смее да наруши съветите и предупрежденията му. — За миг Бентън се замисли. — А Фрейзър ги е предупреждавал да се боят от Земята, каквато е била по негово време.

— Заръчал ли им е при първия още случай да ни одерат кожата? — осведоми се Гибърт.

— Не, такова нещо не им е казвал. Предупредил ги е, че земните жители — каквито са били по негово време — ще им донесат страдание и мъка и може би те вечно ще съжаляват за контакта между планетите, ако нямат достатъчно ум и воля насилствено да го прекъснат.

— Фрейзър е бил стар — забеляза Рендъл. — Твърде дълго е бил в Космоса и може малко да се е чалнал.

— Всичко е възможно — със съмнение в гласа допусна Бентън.
— Но едва ли. Жалко, че нищо не знаем за този Фрейзър. За нас той е само едно забравено име, извадено от папките на някакъв си бюрократ.

— След време и аз ще стана такъв — меланхолично подхвърли Гибърт.

— Той не се е ограничил само с това предупреждение: имало е второ — да не бързат да се свързват с нас, защото не е изключено да загубят най-добрите си другари. Характерите на хората се менят, поучавал е Фрейзър туземците. Ще дойде ден, когато Шаксембендер няма да има от какво да се бои. Колкото по-късно установим с тях контакт, толкова е по-голяма вероятността да се променим. — Бентън се умисли. — Имайте предвид, че, както вече ви казах, тези негови възгледи са станали нещо като свещени повели за туземците.

— Ако се съди по стаените мисли на Дорка — а може би същото мислят и всички негови съотечественици, — нас или ще ни превъзнасят, или ще ни избият, в зависимост от това дали сме се усъвършенствували според техните разбирания и дали съответствуваме на критерия, завещан им от смахнатия покойник. Какъв е той в същност, че да съди дали сме дорасли, за да общуваме или не с туземците? Откъде ще знаят дали сме се променили и как сме се променили през последните триста години? Не разбирам...

Бентън го прекъсна:

— Те смятат, че могат да съдят. Дори са уверени в това.

— По какъв начин?

— Ако произнесем две определени думи при определени обстоятелства, ние сме загубени. Ако не ги произнесем, всичко е наред.

Гибърт с облекчение се засмя.

— По времето на Фрейзър на звездолетите не е имало мислофони. Тогава те още не са били изобретени. Той не е могъл да ги предвиди, нали?

— Безспорно.

— Значи — продължи Гибърт, — ти само ни кажи какви обстоятелства си представя Дорка и кои са тия съдбоносни думи.

— Всичко регистрирано относно обстоятелствата, представлява неясен мислен образ, който сочи, че те имат някакво

отношение към самия храм — каза Бентън. — Храмът безспорно ще бъде изпитателният участък.

— А двете думи?

— Не са регистрирани.

— Защо? Дорка не ги ли знае? — запита преbledнял Гибърт.

— Нямам понятие — Бентън не скриваше унието си. — Разумът оперира с образи, със значенията на думите. Значенията се оформят в звукове, когато човек разговаря. Затова не е изключено той въобще да не знае тези думи, а може и мислите му за тях да не са регистрирани, защото не знае значението им.

— Че това могат да бъдат всякакви думи! Има милиони думи!

— Фрейзър се е родил на Земята, познавал е добре земните жители. Естествено е да е избрал за контролни думи тези, които според него земният жител употребява най-често.

Отчаян Гибърт се плесна по челото.

— Значи, утре заран ще тръгнем за тоя музей като бикове на заколение. Ха съм си отворил там устата, ха са ми пораснали крилца. И то само защото тези меднолици сляпо вярват в капана, поставен от някакъв си космичен пришълец. — Той погледна с раздражение Бентън. — И тъй, да офейкаме ли, докато още не е късно, и да съобщим за положението в Базата? Или ще рискуваме да останем?

— Кога флотът е отстъпвал? — отвърна му с въпрос Бентън.

— Знаех, че така ще отговориш — покори се Гибърт на неизбежното, което им готвеше утрешният ден.

Утрото беше безоблачно и прохладно. Тримата бяха готови, когато се появи Дорка, придружен от десетина туземци.

— Надявам се, че си починахте? — запита със сдържана сърдечност Дорка.

— Спахме като заклани. — Отговорът на Бентън прозвуча зловещо. — Сега сме готови на всичко.

— Добре. Радвам се. — Тъмните очи на Дорка се спряха на пистолетите. — Оръжие? — Той замига учудено, но изражението на лицето му не се промени. — Че то няма да ви потрябва. Нима вашият Фрейзър не живя в мир и съгласие с нас? Освен това, както виждате, ние не сме въоръжени.

— Не става въпрос за недоверие — заговори тържествено Бентън. — Ние във военно-космичния флот сме жалки роби на

многобройни предписания. Едно от изискванията на устава е да се носи оръжие винаги при установяване на първите официални контакти. Няма как, длъжни сме да го носим. — Той се усмихна очарователно. — Ако уставът изискваше да носим поли от трева, сламени шапки и картонени носове, щяхте да видите забавно зрелище.

Дорка едва ли повярва в безсмислената басня, че хората се подчиняват робски на устава, даже на такова разстояние от Базата, но с нищо не се издаде.

— Вас ви очаква Лиман. Пазителят на Храма — събщи Дорка. — Той също добре владее космичния език. Извънредно учен човек. Най-напред да отидем при него, после ще разгледаме града. Или имате други желания?

Бентън се колебаеше. В храма щяха да бъдат заобиколени от тълпа туземци, които ще следят всяко движение на пришълците, ще попиват всяка тяхна дума, ще изчакват, ще изчакват... докато някой от космонавтите сам не даде сигнал за клането.

Удари, борба, потни тела, проклетия, тежко дишане, може би дори изстрели.

Две думи.

И смърт!

А после примирение със съвестта — заупокойна молитва над трупове. Медните лица са изпълнени с печал, но озарени от вяра, и из храма се разнася молитва. „Изпитахме ги според твоя завет и постъпихме с тях съгласно твоята мъдрост. Слава на теб, Фрейзър, че ни избави от тези, които не са наши приятели“.

Същата участ ще постигне и екипажа на следващия звездолет и на онзи, който ще пристигне след него...

— И тъй, какво желаете? — настояваше Дорка, като го гледаше с любопитство.

Бентън трепна и отпъди несвързаните си мисли: той съзнаваше, че всички погледи са устремени в него. Гибърт и Рендъл нервничеха. Лицето на Дорка изразяваше само вежлива загриженост, ни най-малко кръвожадност или войнственост. Разбира се, това още нищо не значеше.

Високо и натъртено Бентън каза:

— Най-напред ще отидем в храма.

По нищо — нито по външност, нито по осанка Лиман не приличаше на първосвещеник на чужда, другопланетна религия. Спокоен, важен и много стар, той приличаше на немощен и безобиден библиотекар, скрил се отдавна от всекидневния живот в света на прашните книги.

— Ето това — каза той на Бентън — са фотографии на семейството на Фрейзър. — Ето майка му, ето баща му, а това странно космато същество той наричаше куче.

Бентън погледна, кимна, нищо не отвърна. Всичко беше много обикновено, много банално. Всеки има семейство. Всеки има баща и майка, а мнозина и свое куче. Той се престори, че му е много интересно, а всъщност се мъчеше с очи да преброи колко туземци има в стаята. От шестдесет до седемдесет, а и на улицата тълпа. Твърде много.

С любознателността на педант Лиман продължаваше:

— Ние нямаме такива същества, а и в записките си Фрейзър нищо не споменава. Какво същество е кучето?

Въпрос! На него трябва да се отговори. Ще трябва да отворя устата си и да кажа нещо. Шестдесет чифта очи, ако не и повече, са устремени в устата му. Шестдесет чифта уши, ако не и повече, слушат и изчакват. Нима е настъпила съдбоносната минута?

Мускулите на Бентън инстинктивно се напрегнаха, предусещайки удара с нож в гърба, и той отвърна с престорена безгрижност:

— Древно животно, питомно и умно.

Нищо не се случи.

Лиман показва някакъв предмет и като го държеше като скъпа реликва, каза:

— Тази вещ Фрейзър наричаше свой неразделен другар. Тя му носеше утешение, макар че не разбираше по какъв начин.

Това беше стара, служила дълги години, покрита с пукнатини лула. Тя навеждаше само на една мисъл: колко жалки са личните съкровища, когато собственикът им е мъртъв. Бентън разбираше, че трябва да каже нещо, но не знаеше какво точно. Гибърт и Рендъл упорито се преструваха на неми.

За тяхно облекчение Лиман остави лулата, без да задава уточняващи въпроси. Следващият експонат беше лъчевият преподавател

на покойния разузнавач; корпусът му бе грижливо, с любов излъскан до блясък. Именно този остарял предавател беше излъчил отчета на Фрейзър до най-близкия населен сектор, откъдето, преминавайки от планета на планета, бе попаднал в Земната база.

После следваха джобно ножче, хронометър в родиева кутия, портфейл, автоматична запалка — най-различни дреболии. Четиринадесет пъти общото напрежение — действително или въображаемо — достигаше крайния предел и после постепенно спадаше.

— Какво е това? — осведоми се Лиман и подаде на Бентън сгънат лист хартия.

Бентън предпазливо разгъна листа. Беше официално издадена печатна бланка за завещание. На нея с бърз, но ясен и решителен почерк бяха нахвърлени няколко думи.

„Самюъл Фрейзър, номер 727 от земния корпус на Космичните разузнавачи, няма какво друго да остави след смъртта си, освен добро име“.

Бентън сгъна отново документа, върна го на Лиман и преведе думите на Фрейзър на космичен език.

— Прав е бил — забеляза Лиман. — Нима има в света нещо по-ценно от това.

Той се обърна към Дорка и му каза нещо на местен език — земните жители нищо не разбраха. После каза на Бентън:

— Ще ви покажем лика на Фрейзър. Сега ще го видите такъв, какъвто го знаехме.

Гибърт побутна Бентън с лакът.

— Защо ли премина на техния език? Дръж се, приятелю, започва. Предчувствувам.

Бентън вдигна рамене, огледа се: туземците се притискаха, заобиколили го от всички страни, и все повече стесняваха кръга; ей сега ще трябва да действувам мълниеносно, а в такава навалица е невъзможно. Всички присъстващи бяха вперили погледи в отсрещната стена, лицата им приеха благоговейно-възторжено изражение, сякаш всеки момент щеше да ги озари нечувано щастие.

От всички уста се изтръгна единодушна въздишка: престарелият Лиман дръпна завесите и откри изображението на човека отвън. Бюст в естествена величина на блестящ пиедестал и портрет, нарисуван с маслени бои, висок около два метра. Двата шедьовъра отлично предаваха сходството.

Дълго мълчание. Всички чакаха какво ще кажат земните жители. Така чакат в съда прочитането на присъдата. Но сега, в това нелепо, объркано и страшно положение, бремето да произнесат собствената си присъда бе възложено на самите подсъдими. Тези, които ги съдеха тук негласно, трябваше сами да се признаят за виновни или невинни в неизвестно престъпление, извършено неизвестно кога и как.

Тримата не си правеха никакви илюзии: знаеха, че е настъпил критичният момент. Чувствуваха го интуитивно, четяха го по медните лица на околните. Бентън беше все тъй сериозен. Рендъл непрекъснато се въртеше, сякаш не можеше да реши накъде да хукне, когато му дойде времето. Войнственият фаталист Гибърт стоеше широко разкрачен, с ръце на пистолетите и с целия си вид показваше, че лесно няма да се раздели с живота.

— И тъй — изведнаж със строг глас наруши мълчанието Лиман, — какво мислите за него?

Никакъв отговор. Жителите на Земята, скупчили се, стояха нащрек, готови за най-лошото и разглеждаха портрета на разузнавача, умрял преди триста години. Никой не промълви нито дума.

Лиман се намръщи. Гласът му прозвуча рязко:

— Надявам се, че не сте се отучили да говорите?

За избухливия Гибърт това беше вече прекалено. Той извади пистолетите и заговори — разгневен, обиден:

— Не знам какво искате да чуете, пък и не ме интересува. Но слушайте какво ще ви кажа, макар че може да не ви хареса. Фрейзър не е никакъв бог. Най-обикновен космичен разузнавач от епохата на първооткривателите, а повече от това на човек въобще не е дадено да се приближи до божието звание.

Туземците не се разгневиха, никой не сметна, че той богохулствува. Напротив, двама или трима закимаха одобрително.

— Космосът възпитава особени характери — поясни Бентън. Той облиза пресъхналите си устни и продължи: — За нас Фрейзър е

обикновен човек, типичен първооткривател на Космоса. Не виждам какво повече може да се каже за него.

— Днес в космичния флот такива като него с кош да ги ринеш — прибави Гибърт. — Това са хора, за които издирването на новите планети е станало просто неизличима страст. Понякога те вършат наистина потресаващи неща. Всички имат смелост в излишък, но не на всички се усмихва щастието. Фрейзър просто е имал късмет, че е попаднал на планета, където живеят хуманоиди.

Гибърт млъкна. Той открито се наслаждаваше на триумфа си. Две думи. Две обикновени, често употребявани думи, а той по някакво чудо не ги произнесе, без да знае кои са тези думи.

— Повече няма ли какво да кажете? — запита Лиман, като гледаше изпитателно земните жители.

Бентън отвърна кротко:

— Май че не... Разбира се, може да се добави, че ни беше приятно да видим изображението на Фрейзър. Жалко, че не е жив.

По мрачното лице на Лиман бавно пропълзя усмивка. Той даде някакъв знак на туземците и закри картината.

— Сега Дорка ще ви заведе в градския център. Високопоставените особи от правителството горят от желание да говорят с вас. Надявам се, че скоро при нас ще дойдат и други ваши съотечественици.

— Преди това бихме искали — прекъсна го нетърпеливо Бентън — да поприказваме насаме с теб.

Удивеният Лиман посочи една от вратите.

— Добре, да влезем тук.

Бентън дръпна Дорка за ръката.

— И ти също. Това се отнася и до теб.

Лиман изчака да се настанят гостите в креслата, после седна сам и запита:

— И тъй, приятели мои, слушам ви.

— Между най-новата апаратура на звездолета ни — възбудено започна Бентън — има един робот, който чете мислите на всички разумни същества, чиито мисловен процес прилича на нашия. Може използването на такъв апарат да не е етично, но това е една необходима предпазна мярка. Предупреден — значи, въоръжен, нали

разбирате? — Той лукаво се усмихна. — Ние прочетохме мислите на Дорка.

— Какво? — извика Дорка, като скочи.

— От тях узнахме, че ни грози някаква смътна, но безспорна опасност — продължи Бентън. — Те ни разкриха, че вие не сте ни врагове, че искате и се надявате да станете наши приятели. Но някакви две думи ще ви разкрият нашата враждебна същност и ще покажат, че трябва да ни срещнете като врагове. Ако произнесем тези думи, с нас е свършено! Сега, разбира се, знаем, че не сме произнесли думите, иначе не бихме беседвали така мирно. Издържахме изпитанието. Но все пак искам да ви попитам. — Той се наведе и впери поглед в Лиман. — Кои са тези думи?

Като гладеше замислен брадичката си, Лиман отговори:

— Съветът на Фрейзър се основаваше на нещо, което ние не знаехме и не можехме да знаем. Приехме този съвет, без да задаваме въпроси, без да знаем от какво е изхождал Фрейзър и какъв е бил ходът на разсъжденията му, защото съзнавахме, че той черпи от извора на звездната мъдрост, недостъпна за нашето разбиране. Помоли ни да ви покажем храма, вещите, портрета му. И ако кажете двете думи...

— Кои две думи? — настояваше Бентън.

Затворил очи, Лиман произнесе отчетливо думите, сякаш извършваше старинен обред.

Бентън се облегна в креслото. Той загледа изумен Рендъл и Гибърт. И тримата бяха озадачени, разочаровани.

Най-после Бентън запитва:

— На какъв език са?

— На един от езиците на Земята — увери го Лиман. — На родния език на Фрейзър.

— А какво означават?

— Това вече не знам. — Лиман беше озадачен не по-малко от земните жители. — Понятие нямам какво значат. Фрейзър никому не обясни смисъла им и никой не поиска обяснение. Заучихме думите и се упражнявахме правилно да ги произнасяме, това е всичко.

— Не мога да разбера — призна си Бентън и се почеса по тила. — През целия си грешен живот не съм чувал подобно нещо.

— Навярно са много остарели и днес, в най-добрия случай, може да ги помни някой изкуфял професор, специалист по мъртвите езици

— предположи Рендъл.

— А може съвсем да не са от някой древен език — намеси се в дискусиата Гибърт. — Може да са думи от старинния език на космонавтите или от архаичния космичен език.

— Повторете ги — помоли Бентън.

Лиман любезно повтори думите. Две прости думи и никой никога не ги беше чувал.

Бентън поклати глава.

— Триста години е прекалено дълъг срок. Безспорно по времето на Фрейзър тези думи са били често употребявани. Но сега те са отмрели, погребани, забравени — забравени толкова отдавна и завинаги, че дори не се наемам да отгадая значението им.

— Страшно е, като си помислиш — каза Гибърт, — че може без време да отидеш в гроба само защото помниш три-четири остарели звука.

Бентън стана.

— Няма защо да мислим за това, което е изчезнало завинаги. Да вървим да сравним местните бюрократи с нашите. — Той погледна Дорка. — Готов ли си да ни водиш в града?

След кратко колебание Дорка смутено запита:

— А приспособлението, което четете мислите, с вас ли е?

— Много е тежко, за да го мъкнем с нас — засмя се Бентън. — Мисли си каквото си искаш и се весели, защото мислите ти ще останат за нас тайна.

Когато излизаха, тримата хвърлиха поглед към завесите, скриващи портрета на беловласия чернокож човек, космичния разузнавач Самюъл Фрейзър.

— Мръсен негър! — повтори Бентън забравените думи. — Непонятно. Някаква глупост.

— Просто безсмислица. Празни звуци — съгласи се Гибърт.

— Празни звуци — като ехо повтори Рендъл. — Впрочем едно време са ги наричали смешни думи. Чел съм ги в някаква книга. Сега си спомних. — Замисли се, засия: — Да! Наричаше се „абракадабра“.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 1 от 1967 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.